

מראי מקומות- עבודה זרה כ"ו

- (א) **בת ישראל לא תניק בנה של עובדת כוכבים-** ע' ברמ"א (יו"ד קנ"ד, ב') שהביא מש"כ המרדכי כאן דאם יש להבת ישראל חלב הרבה ומצערת אותה, מותרת להניקו. וכ' הביאור הגר"א (ה') דזהו משום דכל שהוא לתועלת הישראל מותר.
- (ב) **אבל עובדת כוכבים מניקה בנה של ישראל ברשותה-** כ' הר"ן (ז: בדפי הרי"ף) דמשמע מסוגיין דחלב כותית שרי, והק' מיבמות (קיד.) דמשמע דאינו מותר אלא במקום סכנה, והביא מ"מ דאה"נ, אינו מותר לתינוק ישראל לינוק מן הכותית אלא במקום סכנה, ושמעתי דהכא נמי במקום סכנה מיירי. אלא דהק', א"כ מ"ט דר"מ דאסר בגמ' אפי' אחרות עומדות על גבה, ומ"ט דרבנן דלא שרו אלא במקום דאחרות עומדות על גבה, הרי במקום סכנה הוא. ותי' דמיירי שהי' יכול להביא מינקת ממקום קרוב, ר"מ ס"ל דכיון דאיכא תקנתא באופן אחר, חיישינן לשפיכות דמים ואסור, ורבנן סברי באחרות עומדות על גבה ליכא למיחש לשפיכות דמים, וכיון דהשתא ליכא מיניקות, וסתם תינוק מסוכן הוא אצל חלב, שרינן ל' חלב כותית. אבל אי איכא שם מינקת ישראלית, אז ודאי חלב כותית כשר. אבל הביא מהרשב"א דמעיקר הדין חלב כותית מותר, דכיון דקיי"ל דחלב של מהלכי שתיים מותר, מהכ"ת לומר שהיא חלב כותית אסור יותר מחלב ישראלית, אלא לפי שממדת חסידות הוא שלא להנק מחלב כותית, שלפי שטבען של ישראל רחמנין וביישנין, אף חלבן מגדל טבע כיוצא בהן, ומשום הכי עריבו לה כותית בהדי בהמה טמאה, אבל לא שיהא דינן שוה, שבהמה טמאה אסור מן הדין, וכותית אינו אלא ממדת חסידות. והוכיח כן גם מהמדרש דאי' וכי אסור הי' לו למשה לינק מחלב מצרית, אלא למה אמרה כן, לפי שהחזירתו למשה על כל המצירות להניק אותו, ופסל את כולן, ולמה פסלן, אמר הקב"ה, פה שעתידי לדבר עמי יינק מן מצרית.
- (ג) **עובדת כוכבים מילדת את בת ישראל בזמן שאחרות עומדות על גבה-** כ' השו"ע (יו"ד קנ"ד, א') דעובדת כוכבים לא תיילד ישראלית בינה לבינה ואפי' אם היא מומחית. וכ' הש"ך דבמילדת לא אמרי' דלא מרעת נפשה כמו דאמרי' לגבי רופא, משום דמילדת יכולה לומר נפל הי' וכה"ג. אלא דהק' דבירושלמי קאמר מפורש דכמו ברופא אמרי' כן, ה"ה במילדת, וכן בשום פוסק לא הזכיר חילוק זה בין רופא למילדת, ומנין להטור דין זה, והניח בצ"ע.
- (ד) **וחכ"א עובדת כוכבים מניקה את בנה של בת ישראל בזמן שאחרות עומדות על גבה-** אולם לעיל במתני' אי' דעובדת כוכבים מניקה בנה של ישראל ברשותה. וכ' הרא"ש (סי' ו') דבעינן שניהם, שיהיו אחרות עומדות על גבה, וגם שיהי' ברשותה (וכ' דאין לומר דמיירי ברשות העכו"ם, ובזה בעינן עומדות על גבה, אבל ברשות הישראלית לא בעינן עומדות על גבה, דהא ברישא דבעינן אחרות עומדות על גבה במילדת מסתמא היתה בבית ישראל, ומסתמא ה"ה לענין הנקה). אולם ע' בביאור הגר"א (יו"ד קנ"ד, ב') שדייק מדברי תוס' כאן (ד"ה עובדת), דכ' ואפי' ברשות הישראלית, דמשמע דהקובע הוא שיהי' אחרים עומדים על גבה, ובכה"ג מהני אפי' בבית העכו"ם.
- (ה) **סבר ר' יוסף למימר אולודי בשבת בשכר שרי משום איבה-** הק' תוס', איך מתירין איסור דאורייתא דחילול שבת, דהיינו עוקר דבר מגדולו, משום איבה. ותי' דהכא ביושבת על המשבר, שכבר נעקר לצאת, או כיון דכלו לו חדשיו פסקו גידוליו. וע' בתוס' רבנו אלחנן דכ' דכיון שכן (דהיינו שכבר נעקר מגדוליו) אין כאן אלא איסור דרבנן, ומבואר דס"ל דלעבור על מדרבנן מותר משום איבה. אולם ע' בריטב"א דכ' דאין היתר לעשות בשבת אפי' שבות של דבריהם משום איבה (ולדבריו צ"ל או דבנעקר כבר מגידולו אין כאן אפי' איסור שבות, או דלמא ההיתר הוא לעשות דברים אחרים, ולא מיילדת ממש).

והכופרין אז היא בנליזות מיוחדות בהטיית היצר לתאוות והפקרות, ואז הי' ביעור רשעים גדרו של עולם, שהכל ידעו כי הדחת הדור מביא פורעניות לעולם, והביא דבר וחרב ורעב לעולם, אבל בזמן ההעלם, שנכרתה האמונה מן דלת העם, אין במעשה הורדה גדר הפרצה, אלא הוספת הפרצה, שיהי' בעיניהם כמעשה השחתה ואלמות ח"ו, וכיון שכל עצמנו לתקן, אין הדין נוהג בשעה שאין בו תיקון, ועלינו להחזירם בעבותות אהבה ולהעמידם בקרן אורה במה שידינו מגעת".

(י) **וחכ"א עובד כוכבים מל את ישראל** - הק' **התוס' רי"ד**, מ"ש משחיטה דשחיטת גוי נבלה הוא, ומילה כשרה בעומד על גביו. ותי' דבשחיטה איכא כמה דינים איך לעשות השחיטה, דלא כל חתיכת הב' סימנים כשר לאכילה, דאם נחתכו ע"י דריסה או חלדה או שהי' פסולה, הלכך שחיטת הנכרי נבלה, כיון דלא שייך בהני דינים. אבל מילה, בכל טעדיקי שנחתכה ערלתו היא כשרה, ואפי' ע"י חבורה בעלמא, והלכך אפי' בגוי כשרה.

(א) **רופא כותי ורופא עובד כוכבים, ימול עובד כוכבים ולא ימול כותי** - כ' האבני נזר (יו"ד שי"ח, ז') דמכאן מוכח דאף דגוי לאו בר שליחות הוא, וא"כ אין המוהל יכול להיות שלוחו של האב, מ"מ אין דוחין מילה בזמנה עד שימצא ישראל שיהי' שלוחו, דמילה בזמנה עדיף.

וכ' דלפי זה מה דאמר אביי דיכול לומר להגוי דידכו דלא מינטרי שבת לא מחללינן עליהו שבת, מילתא בעלמא הוא דמוקמינן להו, אבל באמת אין היתר לעשות שום דבר אסור בשבילו. וע"ש עוד דכ' דצריך לזרוק השכר לים, משום דשכר שבת אסור.

(ו) **יכלה למימר לה, דידן דמינטרי וכו'** - כ' **הריטב"א** דכל היכא דידיע דלא מקבלי מינייהו ההוא טעמא, מודה אביי דשרי בין בזו ובין באידך, ואפי' בחנם שרינן כל דאיכא איבה, וכגון בזמן הזה. אבל אין נראה מדברי הריטב"א אלא דיכול לרפאות בחנם או בשכר משום איבה, אבל אין מבואר מדבריו דשייך לעבור שום איסור בשביל זה. אבל ע' **באגרות משה** (או"ח ד', ע"ט) שכ' דכיון דהיום ודאי לא יקבלו הטענה דדידן דמינטרי שבת וכו', א"כ נמצא דהוי מצב של פקוח נפש אם אינו מרפא אותם, דמתוך האיבה יבואו לידי פקו"נ, ולכן מותר לעבור אפי' איסורים דאורייתא בכה"ג.

(ז) **בעינא לאינסובי** - כ' המאירי, דהיינו דרוצה לסלסל בעצמה כדי שיזדמנו לה קופצים.

(ח) **העובדי כוכבים ורועי בהמה דקה לא מעלין ולא מורידין** - הק' **תוס'**, הא א"י במס' סופרים דכשר שבכנענים הרוג, ואיך אמרי' דאין מורידין, ותי' דהיינו בשעת מלחמה. ואע"ג דעוברים על הז' מצוות בני נח, מ"מ רבינהו בקרא להתירא, דכתי' והי' לך למס ועבדוך. וכ' **הבית יוסף** (יו"ד קנ"ח, א') "דמשמע מדברי התוס' דלאו למימרא שאסור להורידם, אלא היינו לומר שאינו מצוה להורידם, אע"פ שהם עוברים על ז' מצות". אולם ע' בט"ז שם שהוכיח מסנהדרין (נז.), וממש"כ תוס' לעיל (י') לענין אנטונינוס, דבאמת יש איסור להרוג עכו"ם, וכ' תוס' שאף דמדאורייתא אין איסור, אולם מדרבנן אסור.

(ט) **אבל המינין והמסורות והמומרים היו מורידין ולא מעלין** - כ' **החזון איש** (יו"ד ב', ט"ז, ד"ה ונראה), "ונראה דאין דין מורידין אלא בזמן שהשגחתו יתברך גלוי, כמו בזמן שהיו נסים מצוין ומשמש בת קול, וצדיקי הדור תחת השגחה פרטית הנראית לעין כן,